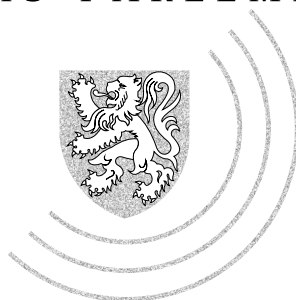

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2006-2007

13 maart 2007

ONTWERP VAN DECREET

**houdende instemming met de overeenkomst tussen de Belgisch-Luxemburgse
Economische Unie en de regering van de republiek Mozambique
inzake de wederzijdse bevordering en bescherming van investeringen,
ondertekend te Brussel op 18 juli 2006**

MEMORIE VAN TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

ALGEMENE BESPREKING

1. Betekenis van de overeenkomst

Doel en opzet van de overeenkomst

De Vlaamse Regering staat positief ten opzichte van het sluiten van internationale investeringsakkoorden. Die zijn immers erg belangrijk voor Vlaamse investeerders in het buitenland. Een Vlaamse investeerder zal meer geneigd zijn te investeren in landen die niet de rechtszekerheid en politieke stabiliteit van de OESO-landen hebben, als het politieke risico gedekt wordt door de Nationale Delcredere dienst. Voor de Nationale Delcredere dienst is het bestaan van een bilaterale overeenkomst voor de wederzijdse bevordering en bescherming van investeringen een belangrijke factor bij de beoordeling van een verzekeringsaanvraag voor een geplande Vlaamse investering in het buitenland. Deze dienst kan dan immers een eventuele actie tegen of regres op de overheid van het gastland in geval van schade ondernemen. Zij kan alle investeringsvormen verzekeren.

Hoewel buitenlandse investeringen doorgaans al beschermd worden door nationale wetgevingen, biedt een bilateraal verdrag bijkomende waarborgen wegens de voorrang van het internationaal recht op het interne recht van een staat.

De bilaterale BLEU-verdragen inzake de wederzijdse bevordering en bescherming van investeringen, bevestigen onder meer het principe dat investeringen slechts kunnen worden onteigend/beperkt in het partnerland als daartoe geldige redenen bestaan en als er een passende, efficiënte vergoeding wordt uitgekeerd, dit wil zeggen een vergoeding die kan worden gerepatriëerd. Ook de risico's 'oorlog' en 'opstand' worden aangeraakt. De verdragen huldigen voorts de vrije transfer van de geïnvesteerde middelen en hun opbrengsten.

Het doel van een dergelijke overeenkomst is met andere woorden, naast het aanmoedigen van investeringen, het bieden van een garantie voor een maxi-

male bescherming aan de investeerder, zoals de waarborgen voor een billijke en rechtvaardige behandeling van de investering en de clausule van de meest begunstigde natie om discriminatie te voorkomen die in dergelijk verdrag worden opgenomen.

Ten slotte is in de verdragen een arbitrageregeling opgenomen voor geschillen die tussen een Vlaamse investeerder en de lokale overheid zouden kunnen rijzen over de toepassing van de beginselen van het investeringsverdrag. In dit verband wordt verwezen naar de arbitrage van het ICSID (International Centre for Settlement of Investment Disputes – Internationaal Centrum voor Beslechting van Investeringsgeschillen) of naar de regels van de UNCITRAL (United Nations Commission of International Trade Law – Commissie van de Verenigde Naties voor Internationaal Handelsrecht). Omdat uitzonderlijk werd uitgegaan van de Mozambikaanse typetekst als basis van de schriftelijke onderhandelingen, werd in deze investeringsovereenkomst geen verwijzing opgenomen naar de arbitrage van de particuliere geschillenbeslechtsingsorganen van de internationale Kamer van Koophandel te Stockholm of te Parijs.

Deze investeringsverdragen zijn in principe vooral zinvol in landen met een hoge politieke instabiliteit/risico.

De overeenkomst vormt een gemengd verdrag

Dergelijke internationale overeenkomsten ten gunste van de bevordering en de bescherming van investeringen in het buitenland zijn verdragen in de zin van het volkenrecht of het internationaal publiek recht. Het zijn juridisch bindende en afdwingbare akten, onderschreven door volkenrechtelijke rechtspersonen, in casu drie onafhankelijke en soevereine staten en drie deelstaten met een grondwettelijk toegekende bevoegdheid om verdragen te sluiten. Die akten vormen de rechtsgrond voor rechten en verplichtingen in hoofde van die zes overheden en rechtstreeks in hoofde van investeerders op elkaars grondgebied. In overeenstemming met artikel 167, §3, van de Grondwet, worden alle verdragen gesloten door de daartoe bevoegde regeringen en aan hun parlementen ter instemming voorgelegd, vooraleer ze uitwerking kunnen hebben.

Het zogenaamde 'gemengde' karakter van de investeringsovereenkomsten die door de Belgisch-Luxem-

burgse Economische Unie (BLEU) gesloten worden, werd op 4 mei 1994 vastgelegd in de Werkgroep Gemengde Verdragen (WGV), adviesorgaan van de Interministeriële Conferentie Buitenlands Beleid (ICBB). De ICBB heeft die beslissing op 4 april 1995 bekrachtigd. Zowel de gewesten als de federale overheid worden namelijk in principe bevoegd geacht. De overeenkomsten worden gemengde verdragen genoemd wegens de gezamenlijke bevoegdheidsuitoefening op het federale en het gefedereerde niveau.

De gewesten zijn bevoegd voor het economisch beleid, alsook voor het afzet- en uitvoerbeleid, overeenkomstig artikel 6, §1, VI, eerste lid, 1° en 3°, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen (BWHI), zoals gewijzigd. De federale overheid blijft bevoegd voor de verzekering van invoer-, uitvoer- en investeringsrisico's (artikel 6, §1, VI, eerste lid, 3°, BWHI), het handelsrecht, het vennootschapsrecht en de regelgeving voor de vestiging van bedrijven met uitzondering van die in de toeristische sector (artikel 6, §1, VI, vijfde lid, 5° en 6°, BWHI).

Daarom bepaalt het eerste artikel van het bijgevoegde ontwerp van decreet dat het een gewestaangelegenheid betreft.

Het tweede en laatste artikel van het bijgevoegde ontwerp van decreet houdt in dat het Vlaams Parlement zijn goedkeuring verleent aan de voorliggende overeenkomst, zodat zij in werking kan treden na de instemming van al de betrokken parlementen en na de ratificatie door de federale overheid en door het partnerland.

2. Schets van het partnerland

Economische en sociale gegevens

Economische toestand

Mozambique behoort nog steeds tot de minst ontwikkelde landen (MOL).

Die situatie is te wijten aan een combinatie van een aantal factoren zoals de schok van de dekolonisatie in 1975, de ontwrichting in de regio door de internationale boycot en de stuiptrekkingen van de apartheidsregimes in Zuid-Afrika en het voormalige

Rhodesië alsmede door de langdurige burgeroorlog tussen de bevrijdingsbeweging 'Frente de Libertação de Moçambique' (Frelimo) en de door Rhodesië en Zuid-Afrika opgerichte verzetsbeweging 'Resistencia Nacional de Moçambique' (Renamo). Frelimo regeert sinds de onafhankelijkheid over Mozambique en voerde sinds begin jaren negentig een nieuwe politieke en economische koers. Frelimo won ook de jongste presidents- en parlementsverkiezingen van december 2004. De Grondwet van 2004 voorziet in een meerpartijenstelsel, bescherming van de fundamentele mensenrechten en invoering van een vrije markteconomie.

Sinds 1992 kruipt de economie uit het dal. Deze wordt nu gekenmerkt door een relatieve politieke stabiliteit, economische hervormingen en grote steun van donorlanden. De inkomsten behoren nog steeds tot de laagste ter wereld maar zij liggen thans zowat 50% hoger dan in het midden van de jaren negentig. Ook andere economische indicatoren lijken erop te wijzen dat er sprake is van een duurzaam economisch herstel. Sinds 1994 worden jaarlijkse groeicijfers van gemiddeld 8,2% genoteerd. De inflatie werd van 70% in 1994 teruggebracht tot zelfs 5% in 1999 en bedraagt vandaag slechts 7,8%, wat zeer behoorlijk is. Een allesomvattend structuuraanpassingsprogramma van het Internationaal Monetair Fonds (IMF) en de Wereldbank zorgde voor een radicale privatisering van de staatsbedrijven. In 1999 waren er 1200 staatsbedrijven geprivatiseerd en bleven nog slechts elf grote parastatale instellingen in staatshanden (waaronder telecommunicatie, spoorwegen, havens en elektriciteit). Ook daarvoor wordt een privatiseringsplan opgemaakt waarbij buitenlandse investeerders een cruciale rol zullen spelen. In 1999 werd de belasting op de toegevoegde waarde (btw) ingevoerd en werd de douane hervormd om de inkomsten van de staat te stabiliseren. In september 2001 bekrachtigden de Wereldbank en het IMF het 'heavily indebted poor countries (HIPC)' 'completion point' op basis van de voltooiing van het armoedebestrijdingsplan en de bekrachtiging van het 'poverty reduction growth facility' (PRGF) met het IMF. Eind 2005 keurde het parlement een nieuwe handelswetgeving goed, die moet zorgen voor een betere sanctionering van de wetgeving en derhalve voor een indijking van de corruptie, die ook in Mozambique voor problemen zorgt.

Volgens de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) is Mozambique een voorbeeld van een succesvolle postconflict overgangseconomie.

Ook de voorspellingen zijn gunstig. Een snelle groei zal in belangrijke mate afhangen van de buitenlandse investeringen, doorgezette economische hervormingen en de herleving van de landbouw- en transportsector en het toerisme.

Buitenlandse handel

De handelsbalans van Mozambique is negatief¹. Donorlanden en andere private financiering van buitenlandse investeerders brachten de tekorten op de betalingsbalans meer in evenwicht. De enorme buitenlandse schuld is aanzienlijk verminderd door schuldkwijtschelding en herschikking via het IMF HIPC-programma. De vooruitzichten op een groei van de export zijn goed dank zij een stijgend aantal buitenlandse investeringsprojecten. De aluminiumsmelterij Mozal, die in 2000 opstartte en tekent voor de belangrijkste buitenlandse investering vandaag, is een belangrijke motor van de Mozambikaanse export. Eind 2005 ondertekende de regering een overeenkomst om het meerderheidsaandeel van Portugal te verwerven van de onderneming Cahora Bassa Hydroelectricity, een dam die ter gelegenheid van de onafhankelijkheid niet aan Mozambique werd overgedragen wegens de burgeroorlog en onbetaalde schulden. Om de handelsbalans terug positief te krijgen, zijn verdere (buitenlandse) investeringen nodig.

De landbouw (81%), de industrie (6%) en de dienstensector (13%) zijn de belangrijkste economische sectoren. De landbouw is de belangrijkste bron van inkomsten en werkgelegenheid. Ruim een kwart van de binnenlandse productie is afkomstig uit de landbouw en ongeveer 80% van de bevolking leeft van de landbouw. Mozambique is sterk afhankelijk van de suikerproductie. In het arme centrum van het land was suiker gedurende vele jaren de enige bron van inkomsten. Meer dan 80% van de potentiële landbouwgrond is nog onbewerkt en biedt ruime mogelijkheden.

De voornaamste exportproducten van Mozambique zijn landbouwproducten (cashewnoten, garnaal, katoen, vis, suiker, thee en citrusvruchten), elektriciteit, aluminium en banden. De belangrijkste klanten van Mozambique waren in 2005: België

(25,7%²), Zuid-Afrika (12,3%), Spanje (11,8%), Portugal, Malawi, Italië, Duitsland, Nederland, Zimbabwe, Swaziland, USA en Japan. De belangrijkste invoerproducten zijn transport- en elektrische uitrustingsmiddelen, machines, voedingsproducten, petroleumproducten en granen. Belangrijkste leveranciers aan Mozambique zijn Zuid-Afrika, Australië, Verenigde Staten, India, Portugal, Frankrijk, Japan, Spanje, Italië en het Verenigd Koninkrijk. Over het algemeen is Zuid-Afrika de belangrijkste handelspartner van Mozambique.

Mozambique sloot met de Verenigde Staten een vrijhandelsovereenkomst en ondertekende een nog niet in werking getreden vrijhandelsovereenkomst met Malawi.

Mozambique sloot verder een niet wederkerige handelsovereenkomst met Zuid-Afrika.

Mozambique is lid van de 'Southern African Development Community' (SADC), opgericht in 1970, die politieke, regionale en economische integratie voorstaat tussen Angola, Botswana, D.R. Congo, Lesotho, Madagaskar, Malawi, Mauritius, Mozambique, Namibië, Zuid-Afrika, Swaziland en Tanzania, Zambia en Zimbabwe. Mozambique is sedert 26 augustus 1995 lid van de Wereldhandelsorganisatie.

Mozambique is partij bij het Verdrag van Cotonou dat de EU gesloten heeft met landen in Afrika, het Caraïbisch gebied en de Stille Oceaan (de zogenaamde ACP-landen).

Exportcijfers Vlaanderen - Mozambique

Waar de invoer uit Mozambique belangrijk is, is de export van Vlaanderen naar Mozambique evenwel beperkt. Uit cijfers van het Vlaams Agentschap voor Internationaal Ondernemen blijkt dat Vlaanderen in 2005 voor 7,4 miljoen euro³ uitvoerde naar Mozambique. Dat betekende een verdubbeling tegenover 2003 en 2004 maar slechts een 137ste plaats op de lijst van Vlaamse exportmarkten.

¹ In 2005 bedroeg de invoer in Mozambique 2.158 miljoen USD tegenover 1.529 miljoen USD aan uitgevoerde goederen.

² Voornamelijk onedele metalen worden in België ingevoerd: in 2005 bedroeg deze invoer in België niet minder dan 406 miljoen euro op een totaal invoercijfer uit Mozambique van 409,69 miljoen euro.

³ Het Belgische uitvoercijfer naar Mozambique bedroeg in 2005 11,3 miljoen euro, tegenover 7,4 miljoen euro in 2004.

Jaar	Vlaamse uitvoer (in miljoen euro)
2002	3,3
2003	3,5
2004	3,3
2005	7,4

Sociale toestand

De sociale toestand is zorgelijk. Mozambique neemt de 168ste plaats in op de Human Development Index 2005, maar er is een positieve evolutie merkbaar. Dat blijkt onder andere uit de sterke daling van het aantal mensen dat onder de armoedegrens leeft. In de voorbije 15 jaar is dat percentage gedaald van 69% naar 54%. Ook de kinder- en moedersterfte vertonen een dalende tendens, maar liggen nog steeds hoog. Slechts 40% van de bevolking heeft toegang tot de basisgezondheidsvoorzieningen. Door een onevenwichtige voeding en ziektes als malaria en tuberculose bedraagt de levensverwachting slechts 40 jaar. Ook aids is een belangrijke oorzaak van die lage levensverwachting.

Mozambique heeft een hoge besmettingsgraad van het hiv/aidsvirus. Zowat 16% van de bevolking is besmet. Meer dan 200.000 mensen hebben geen toegang tot medicamenten en behandelingen van de ziekte. In een UNAIDS-rapport werd gewezen op de snelle vervrouwelijking van aids. Belangrijke verklarende factoren zijn de lagere sociale positie van en het geweld tegen vrouwen.

In 2005 hadden meer dan 800.000 mensen nood aan voedselhulp nadat zij getroffen werden door aanhoudende droogte.

Buitenlandse investeringen

In het verleden waren de belangrijkste ontmoedigende factoren voor buitenlandse investeringen in Mozambique het politieke risico, de bureaucratische 'red tape', een belabberde infrastructuur en de relatieve marktomvang (19.792.295 inwoners). Veel van die factoren blijven vandaag een hindernis, maar het investeringsklimaat verbetert. De regering moedigt enerzijds buitenlandse investeringen aan door een intensief privatiseringsprogramma, en anderzijds is de sterke economische groei een belangrijke motor. Een allesomvattend structuuraanpassingsprogramma van het Internationaal Monetair Fonds (IMF) en de

Wereldbank zorgde voor een radicale privatisering van de staatsbedrijven. In 1999 waren er 1200 staatsbedrijven geprivatiseerd en bleven nog slechts 11 grote parastatale instellingen in staatshanden (waaronder telecommunicatie, spoorwegen, havens en elektriciteit, de zogenaamde publieke nutsbedrijven die daardoor ook gevoeliger liggen). Ook daarvoor wordt een privatiseringsplan opgemaakt waarbij buitenlandse investeerders een cruciale rol zullen spelen.

De giften van de wereldgemeenschap verbeterden inmiddels de infrastructuur van het land, de regering werd aangemoedigd om samen met de private sector een commercieel, financieel en sociaal hervormingsprogramma door te voeren.

Een buitenlandse investeringswetgeving werd van kracht met de wet op investeringen nr. 3/93 van 24 juni 1993, die enkele keren werd gewijzigd. Buitenlandse en nationale investeerders worden daardoor in 1993 voor het eerst belastingstechnisch op gelijke voet behandeld. Er wordt geen beperking opgelegd aan de repatriëring van opbrengsten uit investeringen noch aan de investering zelf. Met de wet op de Exchange Control Regulation Law nr. 3/96 van 4 januari 1996 werd die repatriëring vereenvoudigd. Voor buitenlandse investeringen moet een minimum van 50.000 USD worden ingebracht.

Buitenlandse directe investeringen worden aangemoedigd met belastingverminderingen van 50 tot 80%. Vrijstelling van invoerrechten is mogelijk voor invoer van kapitaalgoederen en grondstoffen. In 2005 voerde Mozambique zelfs de grootste algemene kostenvermindering voor bedrijven wereldwijd door, door de belasting bij overdracht van eigendom te verminderen van 10% naar slechts 2,4 %.

In 1999 werd de Industrial Free Zone Council opgericht die een 'vrije zone' vergunde in Maputo. Bedrijven die toelating krijgen in deze zone te opereren moeten actief zijn in 'niet-traditionele' handel (om de economie te diversifiëren), moeten ook Mozambikaanse werknemers werk verschaffen en minstens 85 % van hun productie exporteren. De aluminiumsmelterij Mozal⁴ startte in 2000 als eerste bedrijf in deze vrije zone en tekent voor de belangrijkste buiten-

⁴ Onderneming met als aandeelhouders: BHP Billiton Group Melbourne, Australië: 47%; Industrial Development Corporation of South Africa Ltd: 24%; Mitsubishi, Japan: 25%; Mozambikaanse staat: 4%.

landse investering vandaag in Mozambique. Ze betekent een belangrijke motor van de Mozambikaanse export. Ook SASOL (een Zuid-Afrikaans petrochemisch bedrijf) is actief in dergelijke vrije zone. Daarnaast zijn er ook 'Rapid Development Zones' die ook bijzondere fiscale en sociaalrechtelijke regimes kennen.

Eind 2005 ondertekende de Mozambikaanse regering een overeenkomst om het meerderheidsaandeel van Portugal te verwerven van de onderneming Cahora Bassa Hydroelectricity, een dam die ter gelegenheid van de onafhankelijkheid niet aan Mozambique werd overgedragen wegens de burgeroorlog en onbetaalde schulden.

Vandaag zijn er echter nog tal van 'bureaucratische' hindernissen te nemen: de buitenlandse investeringen moeten eerst worden goedgekeurd, dan moet een lange registratieprocedure worden afgelegd voor zowel nationale als buitenlandse investeerders: met gemiddeld 113 dagen in 2006 en 13 verschillende procedures om een bedrijf te starten heeft Mozambique de twijfelachtige eer een van de meest moeilijke landen ter wereld te zijn. Verder is er nog steeds een gebrek aan respect voor de uitvoering van contracten, is het niet mogelijk voor buitenlandse investeerders om grond in eigendom te verwerven (concessies van gebruik van grond voor 50 jaar en meer vormen weliswaar geen evenwaardig alternatief) en is er een gebrekkige bescherming van buitenlandse investeerders. Mozambique staat in 2006 op de 83ste plaats in de 'economy ranking' van de Wereldbank wat de bescherming van de investeerders betreft en verloor zelfs nog twee plaatsen tegenover 2005. Een bilateraal investeringsverdrag vult deze lacune dan ook zeer welkom aan. Er is bovendien een groei in twee snelheden: enerzijds trekken nieuwe, dynamische en kapitaalintensieve sectoren belangrijke buitenlandse directe investeringen aan en anderzijds worden de traditionele sectoren enigszins uit het oog verloren waardoor deze eerder ter plaatse blijven trappelen. Verder is de corruptie een belangrijk probleem.

De algemene 'doing business in' economische ranglijst van de Wereldbank 2006 plaatst Mozambique om die redenen op de 140ste plaats in 2006, met een verlies van drie plaatsen tegenover 2005. Om een bedrijf op te richten staat Mozambique zelfs op de 153ste plaats in de ranglijst (wel een winst van drie plaatsen tegenover 2005).

Het 'Investment Promotion Center – CPI' werd opgericht in 1985 en is de officiële instelling die de

buitenlandse investeringen bevordert en ook in de praktijk begeleidt. De Mozambikaanse regering helpt grote investeerders beter door dit labrynt dan kleine en middelgrote investeerders. Werken met een lokale consultant is daarom aanbevolen.

Mozambique is zoals veel andere Afrikaanse landen lid van het 'Multilateral Investment Guarantee Agency – MIGA', dat deel is van de Wereldbank. MIGA verzekert onder andere het politieke risico van buitenlandse investeringen, verleent technische assistentie aan minder ontwikkelde landen om het investeringsklimaat te verbeteren en doet aan geschillenbeslechting in verband met investeringen via arbitrage.

De Delcrederedienst deelt Mozambique in onder het hoogste commerciële risico (categorie C) maar ziet het slechts als een relatief licht politiek risico (categorie '3' op een lijst tot 7).

Buitenlandse directe investeringen: concreet

Cijfermateriaal in verband met de buitenlandse directe investeringen in Mozambique

Jaar	Aantal projecten	Investeringsbedrag miljoenen USD
2003	6	265,40
2004	4	1.570,00
2006 ⁵	3	55,00

Van 1 januari 1990 tot 31 december 2005 stemde de Mozambikaanse 'Promotion Investment Center – CPI' in met om en bij de 2100 buitenlandse directe investeringsprojecten die samen goed waren voor 3,6 miljard USD. De meeste buitenlandse directe investeringen zijn geconcentreerd in Maputo en in het zuiden van het land.

De belangrijkste buitenlandse investeerders in Mozambique zijn Zuid-Afrika (meer dan 60%), Portugal, Verenigd Koninkrijk, Japan en Ierland. In 2005 waren de top 5 van de buitenlandse directe investeerders Zuid-Afrika, Verenigd Koninkrijk, Zimbabwe, Portugal en Zweden. Ook de Verenigde Staten, India, Hongkong en Nederland hebben geïnvesteerd in Mozambique.

⁵ Geen cijfers voor 2005 beschikbaar, voor 2006 cijfers tot en met de maand september 2006. Bron: LOCO monitor, spin off van PriceWaterhouseCoopers.

Mozambique sloot met volgende landen een bilateraal investeringsverdrag: Algerije, China, Cuba, Denemarken, Duitsland, Egypte, Finland, Frankrijk, Indonesië, Italië, Mauritius, Nederland, Portugal, Verenigde Staten, Zimbabwe, Zuid-Afrika, Zweden en Zwitserland.

Vlaamse bedrijven hebben vandaag twee filialen in Mozambique, namelijk Safmarine (Antwerpen, maritieme sector) en Ecuhold (Antwerpen, banksector).

Buitenlands beleid

Sinds het einde van de jaren tachtig heeft Mozambique zijn buitenlands beleid meer op het Westen gericht. De steun door de toenmalige Sovjet-Unie verminderde en de relaties met de Verenigde Staten verbeterden. De banden met het vroegere moederland Portugal werden aangehaald en de Portugezen keren gaandeweg terug in het economisch leven.

Mozambique maakt deel uit van de Gemeenschap van Portugeestalige landen (CPLP) en van de Vereniging van Afrikaanse landen met Portugees als officiële voertaal (PALOP) maar het sloot zich eind 1995 ook aan bij het Gemenebest met het oog op integratie in de eigen, voornamelijk Engelstalige regio. Daarom hecht Mozambique veel belang aan het lidmaatschap van de 'Southern African Development Community' (SADC). Na de omwenteling in Zuid-Afrika kregen zowel de regionale als de bilaterale samenwerking tussen beide landen een nieuwe impuls. Voor de buurlanden Zimbabwe, Zambia en Malawi is Mozambique door zijn strategische ligging een belangrijk doorvoerland. Mozambique speelt een actieve rol in de Afrikaanse Unie.

Mozambique is partij bij het Verdrag van Cotonou dat de EU gesloten heeft met landen in Afrika, het Caraïbisch gebied en de Stille Oceaan (de zogenaamde ACP-landen). In overeenstemming met artikel 8, §6, van dat verdrag werd een formele politieke dialoog gestart waarbij thema's als democratisering, goed bestuur en mensenrechten centraal staan. Mozambique ontving ruim 600 miljoen euro uit het negende 'European Development Fund' (EDF).

Het algemene Vlaams beleid ten aanzien van Mozambique

Het Vlaamse regeerakkoord 2004-2009 legt de geografische focus van het internationaal ontwikke-

lingsbeleid van Vlaanderen op Zuidelijk Afrika. In de beleidsnota Buitenlands Beleid en Internationale Samenwerking 2004-2009 wordt de keuze voor Mozambique bevestigd. Precies omdat de ervaringen de voorbije jaren positief waren, zullen de activiteiten in de loop van de regeerperiode toenemen. In de eerste plaats betekent dat een kwantitatieve uitbreiding: Vlaanderen zal voor de samenwerking meer middelen uittrekken. Zo geeft Vlaanderen een duidelijk signaal dat de ontwikkelingssamenwerking vooral bekommerd is om minst ontwikkelde landen zoals Mozambique. Daarmee komt Vlaanderen ruimschoots tegemoet aan de herhaalde oproep van de Verenigde Naties (VN) om die landen niet over het hoofd te zien.

Groeiende middelen laten Vlaanderen toe om de focus te verbreden. De bestrijding van hiv/aids, die letterlijk van levensbelang is voor de verdere ontwikkeling van Mozambique, blijft daarbij centraal staan. Daar waar we ons in het verleden in de eerste plaats richtten op een aantal directe gezondheidsaspecten van de epidemie (het vrijwillig testen van aanstaande moeders op hiv, de behandeling van geïnfecteerde en zieke patiënten enzovoort), zullen we voortaan ook oog hebben voor andere, niet minder cruciale schakels in de keten (de opleiding van artsen en verplegend personeel, de uitbouw van een goed bestuurd administratie enzovoort). Onze middelen zullen steunen op lokale ontwikkelingsplannen, opgemaakt aan de hand van internationale criteria, en zij zullen het resultaat zijn van overleg met onze Mozambikaanse partners.

Op 17 december 2004 besliste de Vlaamse Regering om 815.000 euro vrij te maken voor een aidsproject van UNAIDS (Joint United Nations Programme on HIV/AIDS). UNAIDS wil zich in Mozambique vooral richten op de vrouwelijke slachtoffers van het hiv/aidsvirus. In samenwerking met de Mozambikaanse overheid zal UNAIDS een 'Nationaal Actieplan inzake Vrouwen en Aids' uitwerken met daarin strategieën voor de beperking van de kwetsbaarheid van vrouwen en meisjes ten aanzien van de aidsepidemie.

Door ons te richten op de armoedebestrijdingsplannen van de Mozambikanen zélf, creëren we bovendien een voldoende brede basis om zowel met de Mozambikaanse overheid als met andere donoren een beleidsdialoog aan te gaan, activiteiten te coördineren en procedures beter op elkaar af te stemmen. Dat alles komt niet alleen de kwaliteit van de samenwerking ten goede, het bezorgt onze inspanningen ook een grotere impact én voor de Vlaamse ontwik-

kelingssamenwerking een unieke gelegenheid om dagelijks van de praktijk van veel toonaangevende donoren te leren.

Naast de preventieve gezondheidszorg en het welzijn, gaat de aandacht van de Vlaamse overheid naar de economische ontwikkeling van Mozambique en de eigen regio.

Op 14 juli 2006 hechtte de Vlaamse Regering haar goedkeuring aan de strategienota voor ontwikkelingssamenwerking tussen Vlaanderen en Mozambique 2006-2010.

3. Ontstaan van de overeenkomst

De voorbije dertig jaar sloot de BLEU verscheidene overeenkomsten inzake de wederzijdse bevordering en bescherming van investeringen met voornamelijk niet-OESO-landen.

Op de vergadering van de werkgroep ‘bilaterale investeringsverdragen’ van 6 december 2001 werd beslist dat Mozambique voor de BLEU een prioritair land zou zijn voor het sluiten van een investeringsovereenkomst. Vlaanderen heeft in de vergadering van de werkgroep ‘bilaterale investeringsverdragen’ van 14 december 2005 Mozambique op haar prioriteitenlijst voor 2006 geplaatst (zie ook ‘Het Vlaams beleid ten aanzien van Mozambique’ hierboven).

Er vonden geen echte onderhandelingen plaats tussen de BLEU en Mozambique. Er werden wederzijds ontwerp teksten uitgewisseld. Op vraag van Mozambique werd uitzonderlijk ingegaan op de vraag de Mozambikaanse typetekst als uitgangspunt te nemen voor de onderhandelingen die via een schriftelijke uitwisseling van commentaren verliepen. In juli 2003 kwamen de partijen tot een definitief akkoord over de Engelse compromistekst die op 19 december 2003 door de Belgische ambassadeur te Maputo en de Mozambikaanse tegenpartij werd geparafeerd. Omdat de teksten niet overeenkwamen met de goedgekeurde versie, vond een nieuwe parafering plaats van de gecorrigeerde Engelse tekst op 29 september 2004.

Tijdens haar vergadering d.d. 24 juni 2005 besliste de Vlaamse Regering haar goedkeuring te hechten aan de ontwerpovereenkomst. Tevens gelastte zij de Vlaamse minister bevoegd voor het buitenlands

beleid om de overeenkomst te ondertekenen of daartoe machtiging te verlenen aan de vertegenwoordiger van de Vlaamse of de federale overheid.

De overeenkomst werd ondertekend te Brussel op 18 juli 2006 door minister Armand De Decker voor de federale overheid, het Waalse en Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, minister Geert Bourgeois voor het Vlaamse Gewest, ambassadeur Alphonse Berns voor het Groothertogdom Luxemburg en de Mozambikaanse minister van Buitenlandse Zaken en Coöperatie Alcinda António De Abreu.

De overeenkomst werd opgemaakt in het Nederlands, het Frans, het Portugees en het Engels. De Engelse versie is doorslaggevend bij een geschil over de interpretatie van de overeenkomst.

SPECIFIEKE BESPREKING VAN DE OVEREENKOMST MET MOZAMBIQUE

1. Inhoud van de overeenkomst

De BLEU-typetekst

De leden van de BLEU keurden een tekst goed die zij aan hun gesprekspartners voorstellen als basis van de onderhandelingen. Op 29 juni 1994 heeft de Vlaamse Regering die typetekst aanvaard. Sinds 2002 zijn milieu- en sociale clausules opgenomen in de typetekst.

Die zogenaamde BLEU-typetekst bepaalt principieel dat elke overeenkomstsluitende partij eender welke soort van investeringen door een natuurlijke persoon of een rechtspersoon met de nationaliteit van de andere partij op zijn grondgebied toelaat. Dit is de basis voor de bevordering van de investeringen.

De bescherming vindt men terug in de artikelen 3, 4 en 7 tot en met 9. Artikel 3 bevat een bepaling van niet-discriminatie terwijl artikel 4 stelt dat de investeerders de behandeling genieten van meest begunstigde natie. Die behandeling sluit wel de voorrechten van de investeerders van een derde staat uit, die verbonden zijn aan de deelneming aan een vrijhandelszone, een douane-unie, een gemeenschappelijke markt of een andere vorm van regionale economische organisatie.

Artikel 5 stelt dat de overeenkomstsluitende partijen dienen te streven naar een wetgeving die een hoge graad van milieubescherming biedt en dat zij die wetgeving stelselmatig moeten verbeteren.

Artikel 6 bepaalt dat de overeenkomstsluitende partijen dienen te streven naar een wetgeving die arbeidsnormen vastlegt in overeenstemming met de internationaal erkende rechten van werknemers en naar een verbetering van die normen.

Artikel 7 verbiedt elke maatregel van onteigening of nationalisatie, tenzij voor het openbaar nut, de veiligheid of het nationale belang van de overeenkomstsluitende partij en dan op voorwaarde dat de maatregel wettelijk en non-discriminatoire is en begeleid wordt door een gepaste en reële schadevergoeding. Dezelfde principes gelden voor schade als gevolg van oorlog en geweld.

Artikel 8 regelt de overmakingen van alle betalingen betreffende investeringen en lonen, waarbij de vrije transfer als principe geldt.

Artikel 9 voorziet een subrogatie van een partij of een openbare instelling in de rechten en de vorderingen van haar eigen investeerders, indien die partij of instelling schadevergoeding heeft uitbetaald aan die investeerders op grond van een garantie voor een investering. De andere betrokken partij kan dan aan de subrogerende verzekeraar de wettelijke of de contractuele verplichtingen van de investeerder opleggen.

Artikel 10 stelt dat wanneer een vraagstuk betreffende investeringen geregeld wordt bij de overeenkomst en bij de nationale wetgeving van de ene overeenkomstsluitende partij, dan wel bij internationale overeenkomsten, de investeerders van de andere partij aanspraak maken op de bepalingen die voor hen het meest gunstig zijn.

In artikel 11 worden de bijzondere overeenkomsten die vroeger tussen een partij en een investeerder van een andere partij gesloten werden, bevestigd. De bepalingen ervan vullen de algemene draagwijdte van deze typeovereenkomst aan. Met bijzondere overeenkomsten worden verbintenissen bedoeld die betrekking hebben op concrete investeringsprojecten.

De artikelen 12 en 13 regelen respectievelijk de procedure voor geschillen over investeringen tussen een

investeerder van een partij en een andere partij en die tussen partijen betreffende de interpretatie en de toepassing van deze typeovereenkomst.

De overeenkomstsluitende partijen dienen ernaar te streven geschillen in de mate van het mogelijke door onderhandeling te regelen. Indien een minnelijke schikking onmogelijk blijkt te zijn, bepaalt artikel 12 dat het geschil, naar keuze van de investeerder, voorgelegd wordt aan hetzij de bevoegde rechtsmacht van de staat waar de investering gedaan werd, hetzij aan internationale arbitrage. Elke partij geeft haar voorafgaande en onherroepelijke toestemming om elk geschil aan dergelijke arbitrage te onderwerpen. Dit houdt in dat de partijen afstand doen van het recht om de uitputting van alle nationale administratieve en rechtsmiddelen te verzoeken. De uitspraken van het scheidsgerecht zijn onherroepelijk en bindend. Geen enkele overeenkomstsluitende partij kan hierbij als verweer aanvoeren dat de investeerder vergoed wordt door een verzekering of garantie.

Artikel 13 handelt over eventuele geschillen tussen de partijen wat de uitlegging of toepassing van deze overeenkomst betreft. Als een minnelijke schikking via diplomatieke weg mislukt, wordt het geschil eerst voorgelegd aan een gemengde commissie van vertegenwoordigers van de partijen. Wordt nog steeds geen oplossing gevonden, wordt het aan een college van drie scheidsrechters voorgelegd. Elke partij duidt één scheidsrechter aan. Die twee scheidsrechters duiden in onderling overleg een derde scheidsrechter als voorzitter van het college aan. Deze voorzitter is een onderdaan van een derde staat. Indien de scheidsrechters niet op deze wijze kunnen aangesteld worden, kan een partij zulk verzoek richten tot de voorzitter of ondervoorzitter van het Internationaal Gerechtshof. De uitspraken van het college van scheidsrechters zijn definitief en bindend.

Artikel 14 stelt de investeringen die aan de overeenkomst voorafgegaan zijn, gelijk met de investeringen na de inwerkingtreding ervan. De vroegere investeringen worden dus eveneens beschermd.

Artikel 15 bepaalt de inwerkingtreding en de duur van de overeenkomst. De typeovereenkomst treedt een maand na de datum van de uitwisseling van de akten van bekrachtiging, in werking. Zij blijft van kracht gedurende een termijn van tien jaar, die zonder voorafgaande opzegging telkens stilzwijgend verlengd wordt met dezelfde termijn.

Afwijkingen van de BLEU-typetekst

De BLEU-typetekst en de Mozambikaanse ontwerp-tekst sloten vrij goed bij elkaar aan. De versie van Mozambique werd uitzonderlijk als basis voor de schriftelijke onderhandelingen genomen. In die tekst werden de nodige amendementen van BLEU-zijde opgenomen.

De overeenkomst draagt dezelfde titel ‘on the reciprocal promotion and protection of investments’ of ‘wederzijdse bevordering en bescherming van investeringen’.

De preambule werd uitgebreid met enkele overwegingen, onder andere in verband met het respect voor de internationaal erkende rechten van werknemers en het principe van het niet versoepelen van gezondheids-, veiligheids- en milieuvoorschriften om investeringen aan te trekken.

Artikel 1 is gelijklopend met de BLEU-typetekst. De Mozambikaanse delegatie moest alleen aanvaarden dat het woord ‘legal’ werd ingelast voor de term ‘form’. Bij de definitie van ‘investeerders’ wordt punt b van de BLEU-typetekst opgesplitst. Er wordt namelijk een onderscheid gemaakt tussen rechtspersonen of andere organisaties die opgericht zijn in overeenstemming met de wetgeving van België, Luxemburg of Mozambique en rechtspersonen die niet in overeenstemming met die wetgeving opgericht zijn, maar onder toezicht staan van een investeerder (artikel 1.2.c). Ook voor ‘grondgebied’ worden twee definities gegeven (artikel 1.4).

De artikelen 2 en 3 van de BLEU-typetekst (respectievelijk bevordering en bescherming van investeringen) werden samengevoegd in het artikel 2 (bevordering en bescherming van investeringen) dat uitgebreid werd tot 8 paragrafen. De BLEU-delegatie kon zich daarin vinden omdat de principes ‘bevordering van investeringen in overeenstemming met de wetgeving’, ‘bescherming en veiligheid’, ‘onredelijke of discriminatoire maatregelen’ en ‘eerlijke en rechtvaardige behandeling’ erin voorkomen. Voor het overige is dit artikel aanvaardbaar en juridisch neutraal.

Ook artikel 3 (nationale behandeling en meestbegunstigde natie) vermeldt de principiële verwijzingen en definities van de BLEU-typetekst.

De artikelen 4 (onteigening) en 5 (schadeloosstelling) komen overeen met artikel 7 van de BLEU-typetekst.

Voor de schadeloosstelling bij onteigening werden in artikel 4.2 de termen ‘redelijke marktwaarde’ en ‘datum van waardebepaling’ door de BLEU-delegatie aanvaard. Artikel 4 is ook van toepassing op ‘de opbrengst van een investering’ of op ‘de opbrengst van een liquidatie’. Schadeloosstelling is ook voorzien bij onteigening van de activa van een onderneming of een bedrijf. Artikel 7.4 van de BLEU-typetekst (verliezen bij oorlog of andere gewapende conflicten,) wordt opgenomen in artikel 5, en bovendien nog uitgebreid met ‘opvordering van’ of ‘vernietiging van investeringen’.

In artikel 6.1 (overmakingen cf. artikel 8 BLEU-typetekst) wordt ‘opbrengsten’ (returns) toegevoegd. De woorden ‘including capital gains or increases in the invested capital’ van artikel 8.1.d) van de BLEU-typetekst werden niet overgenomen in de uiteindelijke versie. In artikel 6.2 wordt een clausule toegevoegd waarin staat welke wisselkoers moet gehanteerd worden ‘bij ontstentenis van een valutamarkt’.

De milieu- en arbeidsclausules staan respectievelijk in de artikelen 7 en 8. De termen ‘wetten’ – ‘laws’ worden gehanteerd in plaats van ‘wetgeving’ – ‘legislation’ in de BLEU-typetekst.

Artikel 9 (subrogatie) werd aanvaard door de BLEU-delegatie omdat de voornaamste principes van de BLEU-typetekst erin voorkomen. ‘Openbare instellingen’ wordt vervangen door ‘aangewezen instanties’ – ‘designated agencies’.

Artikel 10 (geschillen tussen een investeerder en een overeenkomstsluitende partij) erkent de internationale arbitrage en de vrije keuze van de investeerder. De BLEU-delegatie kon akkoord gaan met het voorstel van Mozambique. De verwijzing van de BLEU-typetekst naar de private geschillenbeslechtingsinstanties van de internationale Kamer van Koophandel te Parijs of Stockholm werden niet opgenomen. De extra paragrafen over de arbitragemechanismen in dit artikel werden aanvaard omdat ze in overeenstemming zijn met de geest van de BLEU-typetekst.

Artikel 11 van de BLEU-typetekst in verband met de bijzondere overeenkomsten, werd niet opgenomen in de finale versie.

Artikel 11 (geschillen tussen de overeenkomstsluitende partijen) vermeldt niet de regeling van geschillen door een gemengde commissie, maar als geen oplossing in der minne kan worden gevonden wordt

rechtstreeks overgegaan tot regeling voor een arbitrage-tribunaal. Artikel 11.5 bepaalt dat het lid van het Internationale Gerechtshof dat na de vicepresident het hoogste in rang is, verzocht kan worden om de leden van het scheidsgerecht te benoemen.

In artikel 12 (toepassing van de overeenkomst) staat dat de overeenkomst van toepassing is op investeringen die vóór of na de inwerkingtreding gedaan werden. Zij geldt, in afwijking van de BLEU-typetekst, niet voor investeringsgeschillen die al vóór de inwerkingtreding bestonden noch voor vorderingen met betrekking tot een investering die afgehandeld werden vóór de inwerkingtreding. De rechten en voordelen die een investeerder geniet op het grondgebied van de andere contractpartij op basis van het nationale of het internationale recht, kunnen niet beperkt worden, zo breidt artikel 12 de BLEU-typetekst dan weer uit.

In artikel 13 (inwerkingtreding, duur en beëindiging) van de geparafeerde Engelse tekst stonden twee verschillende data van inwerkingtreding. Om dat probleem op te lossen verzocht de Federale Overheidsdienst (FOD) Buitenlandse Zaken de Belgische ambassade in de Zimbabwaanse hoofdstad Harare om contact op te nemen met de Mozambikaanse overheid. Uiteindelijk werd de bepaling verkozen dat de overeenkomst in werking treedt op de eerste dag van de tweede maand na de datum van ontvangst van de laatste kennisgeving.

2. Advies van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV) en de Raad van State

Het dagelijks bestuur van de SERV heeft zich op 8 november 2006 aangesloten bij het voorliggende ontwerp van regeringsbeslissing.

In zijn advies d.d. 11 januari 2007 maakte de Raad van State geen opmerkingen.

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Yves LETERME

*De Vlaamse minister van Economie, Ondernemen,
Wetenschap, Innovatie en Buitenlandse Handel,*

Fientje MOERMAN

*De Vlaamse minister van Bestuurszaken, Buitenlands
Beleid, Media en Toerisme,*

Geert BOURGEOIS

VOORONTWERP VAN DECREET

houdende instemming met de overeenkomst tussen de Belgisch-Luxemburgse Economische Unie en de regering van de republiek Mozambique inzake de wederzijdse bevordering en bescherming van investeringen, ondertekend te Brussel op 18 juli 2006

DE VLAAMSE REGERING,

Op voorstel van de Vlaamse minister van Economie, Ondernemen, Wetenschap, Innovatie en Buitenlandse Handel en de Vlaamse minister van Bestuurszaken, Buitenlands Beleid, Media en Toerisme;

Na beraadslaging,

BESLUIT:

De Vlaamse minister van Economie, Ondernemen, Wetenschap, Innovatie en Buitenlandse Handel is ermee belast, in naam van de Vlaamse Regering, bij het Vlaams Parlement het ontwerp van decreet in te dienen, waarvan de tekst volgt:

Artikel 1

Dit decreet regelt een gewestaangelegenheid.

Artikel 2

De overeenkomst tussen de Belgisch-Luxemburgse Economische Unie en de regering van de republiek Mozambique inzake de wederzijdse bevordering en bescherming van investeringen, ondertekend te Brussel op 18 juli 2006, zal volkomen gevolg hebben.

Brussel,

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Yves LETERME

De Vlaamse minister van Economie, Ondernemen, Wetenschap, Innovatie en Buitenlandse Handel,

Fientje MOERMAN

De Vlaamse minister van Bestuurszaken, Buitenlands Beleid, Media en Toerisme,

Geert BOURGEOIS

ONTWERP VAN DECREET

*De Vlaamse minister van Bestuurszaken,
Buitenlands Beleid, Media en Toerisme,*

DE VLAAMSE REGERING,

Geert BOURGEOIS

Op voorstel van de Vlaamse minister van Economie, Ondernemen, Wetenschap, Innovatie en Buitenlandse Handel en de Vlaamse minister van Bestuurszaken, Buitenlands Beleid, Media en Toerisme;

Na beraadslaging,

BESLUIT:

De Vlaamse minister van Economie, Ondernemen, Wetenschap, Innovatie en Buitenlandse Handel is ermee belast, in naam van de Vlaamse Regering, bij het Vlaams Parlement het ontwerp van decreet in te dienen, waarvan de tekst volgt:

Artikel 1

Dit decreet regelt een gewestaangelegenheid.

Artikel 2

De overeenkomst tussen de Belgisch-Luxemburgse Economische Unie en de regering van de republiek Mozambique inzake de wederzijdse bevordering en bescherming van investeringen, ondertekend te Brussel op 18 juli 2006, zal volkomen gevolg hebben.

Brussel, 16 februari 2007.

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Yves LETERME

*De Vlaamse minister van Economie, Ondernemen,
Wetenschap, Innovatie en Buitenlandse Handel,*

Fientje MOERMAN